

relasjoner preges av det man har opplevd? For ikke å snakke om hvordan man en gang vil håndtere konflikter og motstand?

Hvorvidt en skilsmisse har slike gjennomgripende utviklingsmessige konsekvenser, vet jeg ikke. Sannsynligvis er variasjonene store. Likevel opplever nok de fleste at den aldri helt går over. En skilsmisse blir ikke ferdig, den tar stadig nye former og kommer til uttrykk i ulike livssituasjoner. I gitte faser forverres den, siden dempes den, lenge ligger den brakk, så dukker det opp nye solidaritetsreaksjoner, og det hele bringes til overflaten igjen. Slik er den alltid en del av oss. Uløselig har den vevd seg inn i livet og utgjør en viktig bit av vår identitet.

På hvilken måte den utgjør en del av oss, er likevel formbart. I oss pågår en løpende forhandlingsprosess om hvilken historie vi skal fortelle oss selv. For en samlende enighet om og i vår familie finnes ikke lenger. Det som en gang var vårt felles narrativ, er splittet og delt mellom flere parter.

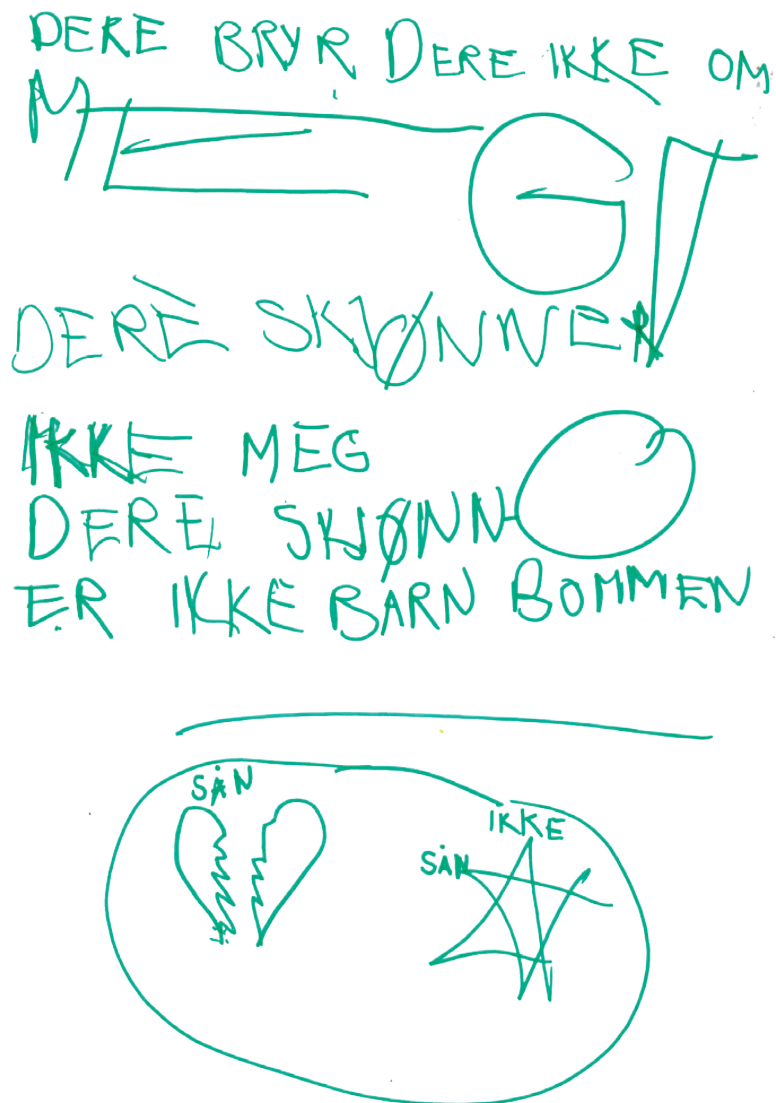
Men i det at språket vårt må finnes opp på nytt, ligger også en gyllen mulighet for agens. Hvilke nøkkelhistorier skal legges til grunn og gis varig liv? I sitatene Christensen samlet inn, er den tematiske og affektive variasjonen fra barna stor. Mens noen av erfaringene inneholder elementer av overlevelse, kamp og til og med personlig vekst, preges andre av skyld, tap og ensomhet.

Ved å nettopp uttrykke disse erfaringene, skyve dem ut i verden og konseptualisere dem, kan man omarbeide sitt forhold til dem. Til en viss grad kan man også velge hvilke av episodene som skal forgå, og hvilke som skal bestå. En hendelse blir ikke meningsbærende før den tas inn i en forståelse og ilegges verdi. Klarer man å holde fast i denne aktive bevisstgjøringen av sin egen fortid, åpnes det også en mulighet for å skape sammenheng og innsikt – man inntar nye posisjoner overfor det som har skjedd.

I vårt tilfelle, for min lillesøster og meg, gjelder dette å ta et steg ut fra det omslutende, å slippe tak i den dumpe følelsen av tap, den litt diffuse og passive sorgen over en barndom som ble annerledes enn vi kanskje skulle ønske. For som Gullestad og Killingmo skriver i *Underteksten* (2013): «Bare ved å godta det som ikke er mulig, kan det som *er* mulig, bli mulig.» ✕

Den lykkelige skilsmissen

Utdrag fra et kunstprosjekt
av Ida Christensen

TIL MAMMA OG PAPPA Ida Christensen var rundt 7 år da hun lagde denne tegningen.

Ida Christensens prosjekt

I 1975 lot den amerikanske skribenten og kunstneren Joe Brainard korte og flyktige bilder fra sitt liv fylle sidene i det som skulle bli hans selvbiografi. Nesten 40 år senere inspirerte dette kunststudenten Ida Christensen til å sette sammen liknende løsrevne minner til en bok om det å være skilsmissebarn. Men i hennes samling av brokker ble det personlige og kollektive vevd sammen ved at hun kom i kontakt med over hundre gutter og jenter i sitt avgangsprosjekt ved Kunst-

høgskolen i Oslo. Alle disse personene bidro til prosjektet med å skrive ned én episode de husket fra foreldrenes samlivsbrudd. På samme måte som Brainard lot hun alle utsagnene begynne med ordene «Jeg husker»/ «I remember». Slik samlet prosjektet bruddstykker fra enkeltmenneskers oppvekst, men ga også stemme til en hel gruppe – en gruppe som kanskje ikke alltid når fram til oss. Noen av tekstene fra kunstprosjektet kan du lese på de neste sidene.

Adriane Lilleskare Lunde og Psykologtidsskriftet

«Jeg husker at pappa fikk det til å se ut som han holdt rundt mamma på bryllupsbildene til søsteren min, men jeg så at armen hans ikke var nær henne.»

«Jeg husker at den ubetingede kjærligheten man har til begge sine foreldre, brått ble betinget og måtte forsvares.»

«Jeg husker at det ikke lenger var 'vårt' og 'mitt' hjem, men mammas og pappas hjem.»

«Jeg husker at jeg ikke turte å komme uanmeldt.»

«Jeg husker at det ikke lenger var en selvfølge at jeg var der.»

«Jeg husker at mamma og pappa ikke kunne være i samme rom. På avslutningen min på barneskolen stod de i hvert sitt hjørne av gymsalen.»

«Jeg husker hvordan pappa ikke lenger fikk komme til huset vårt. Han fikk ikke lov å parkere i oppkjørselen, så da han hentet meg om morgenen for å kjøre meg til skolen var vi nødt til å møtes i et kryss hundre meter unna huset.»

«Jeg husker at jeg ikke fikk ha favorittkosedyret mitt hos pappa fordi jeg hadde fått det av mamma.»

«Jeg husker at jeg var redd for at mamma og pappa skulle møte hverandre da de hentet og leverte oss hos hverandre, fordi jeg syntes det var så rart å se dem sammen.»

«Jeg husker at jeg tenkte mye på å bli tolv år, så jeg kunne bestemme hvor jeg ville bo. Og at jeg ikke turte å si noe da jeg endelig ble tolv.»

«Jeg husker at jeg valgte å flytte hjemmefra da jeg var 16 år for å slippe alt maset om hvor jeg ville bo mest.»

«Jeg husker at mamma sa at hun savnet meg mens jeg og broren min var hos pappa, og at jeg var redd for at hun var ensom.»

«Jeg husker at jeg ikke kunne si noe positivt om mamma og hva hun hadde gjort, uten at pappa ble såret.»

«Jeg husker at jeg alltid hadde skyldfølelse for mamma da jeg var hos pappa.»

«Jeg husker at jeg gruet meg til jul og 17. mai, fordi da kranget de om hvem jeg skulle feire sammen med.»

«Jeg husker at uansett hvor jeg var, følte det feil.»

«Jeg husker at vi var på sommerhuset. Mamma og pappa hadde lagd en ekstra god lunsj til oss som vi spiste ute i solen. Etter at vi var ferdige med å spise, sa de at de skulle skilles. Det var siste gangen mamma var med til sommerhuset.»

«Jeg husker ikke hva som skjedde rett etterpå.»